

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piirin kevätkokous 8.4.2017 Kuhasalossa Joensuussa

YMPÄRISTÖHALLINTOA RAPAUTETTU TIETOISESTI SUOMESSA 2000-LUVULLA

Meneillään olevan maakuntauudistuksen yhteyteen suunnitellut valtion ympäristöhallinnon tehtävien uudelleenjärjestelyt valtion lupaviranomaisen sekä maakuntien hallinnon kesken ovat osa pidempään jatkunutta ympäristöhallinnon rapauttamista. Ideologista ympäristöhallinnon alasajoa ei siis tehdä vain USA:ssa, kuten uutisoinnin perusteella saattaisi olettaa. Sote-uudistuksen varjossa tätä tehdään Suomessa lähestulkoon ilman julkista keskustelua. Aikanaan edistyksellistä suomalaista ympäristöhallintoa alettiin purkaa jo vuonna 2010, kun itsenäiset ympäristökeskukset päätettiin Keskustapuolueen johdolla lakkauttaa. Ympäristöasiat jäivät jo ELY-keskuksissa elinkeinoasioiden varjoon – näin käy todennäköisesti myös tulevassa maakuntahallinnossa. Maakuntauudistuksen lausuntokierrokset ja maakuntakiertueet ovat ympäristöasioiden osalta jo tehtyjen päätösten sinetöimistä, keskeisimpiin ympäristöhallinnon uudistuksiin ei voi tässä vaiheessa enää vaikuttaa.

Maakuntauudistus, maankäyttö- ja rakennuslain muutokset sekä valitusoikeuksien rajaamistoiveet vaikuttavat konkreettisesti ympäristön- ja luonnonsuojelun hallintaan maakunnissa. Toukokuussa voimaantuleva maankäyttö- ja rakennuslain uudistus rajaa kaavoituksen valvonnasta huolehtineen ELY-keskuksen toimintaa ratkaisevasti. Kuntien kaavoitusohjauksen poistuminen maakuntatasolta vaikuttaa myös pienten kuntien kaavoituksen laatuun merkittävästi. Heti perään tulevan maakuntauudistuksen jälkeen kaavoitusta ja yleistä etua siinä ei käytännössä valvo enää kukaan. On vastuutonta jättää alueiden käytön yleisen edun valvonta vain kansalaisten ja järjestöjen vapaaehtoistoiminnan varaan. Varsinkin, kun kolmannen sektorin resurssit ovat hyvin pienet ja kansalaisaktiivisuus on näissä asioissa vain muutamien ihmisten harteilla.

Erityisen huolissaan on syytä olla rantojen sulkeutumisesta; kuntavaalien alla on kuulunut vahvoja kaikuja rantojen ulosmittaushengestä. Tällä hetkellä maakunnissa kaavoitetaan runsaasti mm. erämaisia vesistöjä, vaikka rakentamattomia jo kaavoitettuja rantapaikkojakin on valtavasti jäljellä. Rannat nähdään ensisijaisesti rakentamiskaikkoina huolimatta siitä, mitä maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää. Vesiensuojelutehtävät hajotetaan uudistuksessa maakuntien ja valtion ympäristöhallinnon kesken, mikä hajottaa vesiensuojelun voimavarat ja tuo myös päällekkäisyyksiä tehtäviin. Viimeisimmän tiedon mukaan luonnonsuojelu hajotetaan niin, että sen edistäminen siirretään maakuntaan ja vähäinen luonnonsuojeluhenkilöstö jaetaan tasan maakunnan ja valtion kesken. Tämä vaikeuttaa useiden eri toimijoiden, niin viranomaisten kuin järjestöjenkin, luonnonsuojelutyötä.

Samanaikaisesti Suomen metsäluontoon kohdistuu biotalouden nimissä ennennäkemätön uhka. Biotalous tarkoittaa metsienkäsittelyssä käytännössä entistä voimaperäisempää metsänkasvatusta ja lyhennettyjä kiertoaikoja. Tästä myös alan tutkijat varoittavat. Onko tosiaan tarkoitus jättää esimerkiksi metsälintujen luontaiset kannat tulevaisuudessa kansallisten pönttötalkoiden varaan, kun lahoppuun ei anneta luontaisesti kehittyä metsissä. Taannoin eräs metsätalouden edustaja totesi, että Suomessa on hyvät metsien luonnonhoitosuositukses, mutta ne kaipaivat hänen mukaansa vielä jalkautusta. Talousmetsien luonnonhoito-ohjeistuksia kehitettiin jo parikymmentä vuotta sitten samanaikaisesti, kun metsäsertifioinnista käytiin väantöä. Jos ohjeistuksia ei ole parissa kymmenessä vuodessa saatu jalkautettua, niin kuinka se onnistuisi nykyisessä ilmapiirissä. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen talousmetsissä tuntuu unohtuneen. Eikä ympäristöhallintokaan ole viime vuosina tehnyt havaittavia ulostuloja metsäluonnon suojelun puolesta. Tällä hetkellä myös ympäristöministeri metsäministerinä on sitoutunut ekspansiiviseen metsätalouteen.

Kokonaisvaltainen luonnon- ja ympäristönsuojelun, luonnonvarojen sekä ilmastonmuutoksen hallinta ei ole tällä hetkellä kenenkään viranomaisen vastuulla. Nämä kysymykset liittyvät myös kansalliseen ja globaaliin ympäristö- ja turvallisuuspolitiikkaan ja niiden vaikutukset ulottuvat sukupolvien yli. Kuntavaaleissa ei ehdokkaat kiinnostuneet näistä teemoista ja todennäköistä on, etteivät ne tule kiinnostamaan myöskään tulevien maakuntavaalien ehdokkaita.

Maakuntien ja kuntien intresseissä on huolehtia alueiden elinkeinotoiminnan kehittämisestä. Ne joutuvat kamppailemaan ihmisten jokapäiväiseen hyvinvointiin ja toimeentuloon liittyvien päätösten parissa. Luonnon- ja ympäristön suojelun kysymyksiä ei voida jättää paikallis- ja aluetason poliittisen päätöksenteon varaan: siihen ei tulla osoittamaan maakunnissa riittävästi resursseja. Tässä ajassa tulee ratkaista kestävän kehityksen edistämisen, ilmastonmuutoksen hillinnän sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun kysymykset, joihin Suomi on sitoutunut globaalisti. Luonnonvaroista ja alueiden käytöstä päätetään pitkälti maakunnissa, näiden päätösten vaikutusten ennakointi ja valvonta tulee olla valtion vastuulla.

Pohjois-Karjalan luonnonsuojelu piiri lausui jo vuoden 2009 kevätkokouksen kannanotossaan seuraavaa: ”Luonnonsuojelupiiri pitää Vanhasen hallituksen ajamaa aluehallinnon uudistusta erittäin huolestuttavana, koska se käytännössä näyttää tähtäävän maakunnallisen ympäristöhallinnon alasajoon” ja piiri vetosikin maakunnan valistuneisiin kansanedustajiin alueellisen ympäristökeskuksen puolustamiseksi aluehallinnon uudistushankkeessa. Uuden vuoden aattona 30.12.2009 luonnonsuojelupiiri ja Joensuun seudun luonnonystävät pitivät muistotilaisuuden lakkautettavalle Pohjois-Karjalan ympäristökeskukselle ja piirin silloinen puheenjohtaja Heikki Simola totesi hallituksen linjan vaikuttavan pelottavan johdonmukaiselta: ”Samalla kun ympäristöhallintoa ajetaan alas, vireillä on lukuisia säädösmuutoksia, joilla muun muassa ympäristölupia karsitaan ja lupaprosesseja kevennetään.” Nämä ennustukset ovat käyneet sittemmin toteen.

Vuoden 2012 kevätkokouksen kannanotossa piiri edelleen kantoi huolta valtionhallinnon alasajosta ja ympäristöasioiden tilasta maakunnassa. Kannanotossa todettiin, että ”Itsenäisten ympäristökeskusten sulauttaminen muuhun aluehallintoon ja sen yhteydessä toteutetut säästötoimet ovat merkittävästi heikentäneet esimerkiksi vesistökuormituksen ja vesien tilan seuranta. Poliisitoimen supistukset ovat jo kohtalokkaasti heikentäneet muun muassa salametsästyksen ja luvattoman maastoliikenteen valvontaa. Samaan aikaan kriisiytynyt kuntatalous vaarantaa muun muassa ammattitaitoisen ja lainmukaisen kaavoituksen”. Vuodesta 2009 asti piiri on nähnyt tulevan kehityksen ja ollut huolissaan ympäristöhallinnan liukumisesta kansalaisjärjestöjen vastuulle valtionhallintoa lammaannutettaessa. Vuoden 2016 marraskussa piiri esitti lausunnossaan maakuntauudistuksesta ja siihen liittyvistä laeista, että ”Valtion tulisi edellyttää maakunnilta riittävä osaaminen ja asiantuntemus ympäristö- ja kaavoitusasioissa. Maakuntien tulisi myös laatia alueelliset luonnonvara- ja ilmastopoliittiset ohjelmat, joiden toteutumisen seuranta olisi osa maakunnan kehittämis-, rahoitus- ja suunnittelutoimintaa.”

Tulee aukaista avoimeen keskusteluun perusteet miksi 2010-luvun Suomessa halutaan siirtää luonnonsuojelun edistäminen ja ympäristönkäytön valvonta pois valtiolta. Puhtaina ja kauniina markkinoituja satavuotisen Suomen postimerkkimaisemia ollaan nyt biotalouden varjolla ajamassa laajamittaisesti tehostettuun luonnonvarojen tuotantoon.

Lisätiedot:

puheenjohtaja Anna Lehtinen, anna.lehtinen@icloud.com, 050 336 5531

<https://www.sll.fi/pohjois-karjala/tiedotus>